

FRIDTJOF NANSEN, LA CIÈNCIA AL SERVEI DE LA HUMANITAT

Nascut a Christiania, nom tradicional de l'actual Oslo, al si d'una família de juristes, Fridtjof Nansen (1861-1930) era des de jove un apassionat de la natura. Va estudiar zoologia a la universitat i va començar a treballar al Museu d'Història Natural de Bergen, on va iniciar investigacions sobre el sistema nerviós dels animals marins, seguint el magisteri de Golgi, tot i que Nansen era partidari de la teoria neuronal de Cajal. Malgrat el seu interès per la investigació de laboratori, la natura li atreia més que la vida acadèmica, i entre agost i octubre de 1888 es va llançar a l'aventura de creuar per primera vegada Groenlàndia d'est a oest, una distància de 500 quilòmetres damunt d'uns esquís a una temperatura de -45° . Hi va romandre tot l'hivern per estudiar la vida dels esquimals.

En tornar a Noruega, Nansen va ensenyar a l'Institut Zoològic d'Oslo i va publicar dos llibres, *La primera travessada de Groenlàndia* (1890) i *Vida dels esquimals* (1891). Poc després va presentar a la Societat Geogràfica Noruega el projecte d'una expedició marítima cap al pol nord. La va dissenyar amb la intenció de superar el fracàs previ del vaixell *La Jeanette* en un

intent anterior, causat per la força del gel que va trencar la nau. Amb els fons obtinguts, va fer construir el *Fram* ("Endavant"), un vaixell dissenyat per suportar la pressió del gel fent-lo elevar-se cap amunt. Va pujar a bord carburant, aliments, documents i instruments científics per a una expedició de dos o tres anys. El 1893 el *Fram* es va deixar portar per la deriva entre el gel cap a l'Àrtic en un viatge que va durar més de tres anys. L'expedició

de Nansen va creuar per primera vegada l'oceà Àrtic, tot descobrint l'existència d'una profunda conca polar. Després de més d'un any a la deriva del gel, Nansen i el seu acompanyant Hjalmar Johansen arribaren a la convicció que el corrent no els portaria mai fins al pol nord i el 14 de març de 1895 decidiren abandonar el vaixell i buscar el pol nord a peu. Hagueren de renunciar al seu objectiu i finalment tornaren a trobar el *Fram* al port de Tromsø. El 9 de setembre atracaren al port d'Oslo aclamats per la població. Malgrat no haver assolit l'objectiu de navegar fins al pol nord, l'expedició

va arribar al punt més septentrional mai abans assolit i va fer aportacions científiques destacables sobre oceanografia, el clima, hidrografia, formació de gels

**«L'EXPEDICIÓ DE NANSEN
VA ARRIBAR AL PUNT
MÉS SEPTENTRIONAL MAI
ABANS ASSOLIT I VA FER
APORTACIONS CIENTÍFIQUES
DESTACABLES SOBRE
OCEANOGRÀFIA, EL CLIMA,
HIDROGRÀFIA, FORMACIÓ
DE GELS I ESTUDI
DE LA FAUNA»**

Fridtjof Nansen va ser un explorador, científic i diplomàtic noruec. Guanyador del premi Nobel de la Pau el 1922, és conegut per la seua expedició a bord del *Fram*, la primera a travessar l'oceà Àrtic.

© George Grantham Bain Collection (Library of Congress)

i estudi de la fauna. Nomenat professor de zoologia i oceanografia a la Universitat Reial Frederick d'Oslo, Nansen va publicar sis volums sobre l'expedició i les seues observacions científiques.

A més de la destacable carrera científica i d'explorador de la natura en condicions extremes, Nansen va ser un lluitador per la independència de Noruega i, malgrat la seua ideologia republicana, va defensar finalment l'opció monàrquica per raons pragmàtiques. Tot just aconseguida la independència, Nansen fou nomenat primer ambaixador de Noruega a Londres (1906-1908), sense per això deixar de participar en expedicions oceàniques. Durant la I Guerra Mundial fou cap de la delegació que va negociar a Washington un acord pel subministrament de menjar a les zones bloquejades per la guerra i en acabar el conflicte fou nomenat alt comissionat de la Societat de Nacions per a l'intercanvi de presoners i ajuda als refugiats russos. Va crear el *passport Nansen*, un document internacional d'identitat que va permetre alliberar i repatriar més de 450.000 presoners. El 1921 va dirigir una campanya de la Creu Roja contra la crisi de fam que devastava zones rurals de Rússia. A més va fer de mediador internacional en els conflictes entre Grècia i Turquia i en la guerra entre Armènia i Turquia. El 10 de desembre de 1922 va rebre el premi Nobel de la Pau.

Figura emblemàtica en el seu país, va rebre tota mena d'honors i reconeixements abans i després de mort. El *Fram* es pot encara veure al Museu de l'illa de Bygdøy, prop d'Oslo. La biografia científica i humana de Nansen reflecteix la importància de l'esperit científic i el compromís polític i humà de la ciència durant el període crític de les primeres dècades del segle xx.

JOSEP LLUÍS BARONA

Catedràtic d'Història de la Ciència, Universitat de València

© Norsk Polarthistorie

© Bibliothèque Interuniversitaire de Lettres et Sciences Humaines, Lyon

Dibuixos realitzats per Fridtjof Nansen i els seus companys durant la seua primera expedició a Groenlàndia el 1888 per estudiar la vida dels esquimals.

El vaixell *Fram*, construït per ordre de Fridtjof Nansen. Dissenyat per a suportar la pressió del gel, Nansen el va utilitzar durant la seua segona expedició a l'Àrtic.